

S Z E M L E

A Szovjetunió Lenin-renddel kitüntetett Állami Lenin Könyvtárának 1953. évi működése. Összeállította: *Tatjana Leonidovna Vajner.*

A világ legnagyobb könyvtárának, a Szovjetunió vezető könyvtárának 1953. évi jelentése fekszik előttünk. A szűkszavú írás 72 lapon igyekszik megismertetni az érdeklődőt azzal a hatalmas, rendkívül sokirányú tevékenységgel, melyet a Lenin Könyvtár 1953-ban kifejtett. A jelentés igen tanulságos a magyar könyvtárosok számára, mert amellett, hogy betekintést ad a világ legnagyobb könyvtári műhelyébe, megmutatja a szovjet tudományos könyvtár és az olvasó szoros kapcsolatát, a nagy könyvtár segítő szerepét, amellyel idősebb testvérként áll a tömegkönyvtárak mellett, s azt, hogy a Lenin Könyvtár is a kommunizmus építésének fontos eszköze. Ezt a szerepet természetesen a nagy tudományos könyvtár sajátos lehetőségeinek megfelelően tölti be. Mindez azt mutatja, hogy a könyvtár az ország egész életének szerves része, nem úszó szigetként, hanem kulturális bázisként él és hat, tehát gyönyörködtet, tanít, nevel — szolgálja a tudományos és kulturális élet színvonalának emelésén keresztül a dolgozó nép állandóan növekvő anyagi szükségleteinek maximális kielégítését is.

A könyvtár főfeladata 1953-ban is a marxizmus—leninizmus propagálásának fokozása, a dolgozók aktív segítése a népgazdaság, a tudomány és a kultúra területén előttük álló feladatok megoldásában. Ezt a célt szolgálta a szerzeményezés, a feldolgozás, a katalógusszerkesztés, az olvasószolgálat, a tudományos és módszertani munka egyaránt.

A mezőgazdasági ismeretek propagálása a Központi Bizottság szeptemberi (1953) határozatának megfelelően jelentős helyet foglalt el a könyvtár munkájában. Kiállításokat rendeztek, előadásokat tartottak mezőgazdasági kérdésekről. Sok ilyen tárgyú bibliográfiai tájékoztatást adtak párt- és kormány-szerveknek, tudományos intézményeknek és könyvtáraknak. A falusi könyvtárak segítségére bibliográfiai és módszertani anyagot adtak ki.

1953-ban fejezték be az új osztályozási rendszer kidolgozását, amelyet az év végén felterjesztettek jóváhagyásra a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumába.

A *Ritka Könyvek osztálya* 1953-ban fejezte be „*Az orosz könyv története*” kiállítás összeállítását. (Erről lásd KOZLOVSKIJ cikkét a „Bibliotekar’ — Könyvtáros” 1954. 7. és 8. számában.)

A könyvtár 1953-ban megerősítette és kiszélesítette kapcsolatait a tömegkönyvtárakkal és a tudományos könyvtárakkal egyaránt. Sok könyvtárat látogattak meg a *Tudományos-módszertani kabinet*, a *Bibliográfiai osztály* és a többi osztályok dolgozói.

A Lenin Könyvtárat 400 csoport tekintette meg, köztük nem egy külföldi delegáció. 1953-ban nagymértékben előrehaladt a könyvtár új épületszárnyainak az építése, mely 1954-ben új olvasótermek megnyitását (300 új olvasóhellyel) tette lehetővé. Az építkezés sok osztály munkáját befolyásolta, hisz előre kellett gondoskodni az új olvasótermek kézraktárainak a felállításáról, új katalógusokról stb.

Lássunk néhány adatot a könyvtár 1953-as működéséről:

Az olvasótermek személyforgalma: 1 604 686. (Az olvasótermi férőhelyek száma 1472.)

Könyvforgalom az olvasótermekben 7 847 305.

A kölcsönzők száma: 4439 (ebből 2288 nem egyéni kölcsönző).

Kölcsönzési könyvforgalom: 264 610 (ebből nem egyéni kölcsönző által használt egység: 157 604).

A könyvtár 124 096 bibliográfiai tájékoztatást adott, 456 kiállítást rendezett, 147 előadást, ankétot stb. tartott.

339 863 könyvet és egyéb nem periodikus kiadványt, 253 171 folyóiratszámot és 1 361 096 hírlapszámot szerzeményeztek. A feldolgozó munka adatai ennek megfelelőek, de némileg kocka maradnak.

2 943 095 kocka negatív és 576 112 kocka pozitív mikrofilmet készítettek.

319 149 szabvány-ívnyi könyvet restauráltak és 192 351 kötetnyi könyvkötést végeztek.

84 bibliográfiai és könyvtári kiadványt készítettek 414 nyomdai ív terjedelemben.

Ezek a számok jelzik a Lenin Könyvtár hatalmas munkáját általában. Nézzünk meg néhány területet közelebbről is.

Olvasószolgálat. Az olvasótermek, az olvasóhelyek száma, a személyforgalom és a könyvforgalom adatai 1940-től 1953-ig megkétszereződtek. Ez természetesen fokozott feladatok elé állítja a könyvtárat. Állandóan harcolnak a ki nem elégített kérések számának csökkentéséért. E célból mikrofilmezik a más könyvtáraktól kölcsönzött műveket, a kis példányszámban meglévő fontosabb kiadványokat. Megszigorították a kölcsönzési határidők ellenőrzését. A ki nem elégített kérések arányszámát két év alatt sikerült 13,2%-ról 8,9%-ra csökkenteni.

A kutatás szolgálatára négy olvasóterme van a könyvtárnak:

1. Általános tudományos olvasóterem.
2. Tudományos olvasó — a geológiai-földrajzi-fizikai-matematikai, műszaki és közgazdasági tudományok kutatói számára.
3. Tudományos olvasó — a marxizmus-leninizmus, történelem, filozófia, pedagógia, irodalom- és nyelvtudomány, művészetek kutatói számára.
4. Tudományos olvasó — a mezőgazdasági, biológiai és orvostudományok kutatói számára. (A 4. sz. olvasó 1953-ban az építkezés miatt zárva volt.)

Az egyes tudományos olvasótermek mellett a tájékoztató kabinetek működnek. Munkájukat nagy — 5—16 000 kötetes segédkönyvtárak könnyítik meg. A 2. sz. tudományos olvasóteremben például 7439 tájékoztatót adtak 1953-ban, a 3. sz.-ban pedig 10 666-ot. A segédkönyvtárak havi 120—170 könyvvel gyarapodnak, s a könyvek mellett helyet találnak benne a legfontosabb folyóiratok is.

A *Felvilágosító és Tájékoztató osztály* munkájának alapja a 40 721 könyvet és 55 135 periodika számot tartalmazó *Központi Reference Könyvtár*, amelyet az olvasók is használhatnak a 30 személyes olvasóteremben. (1953-ban 41 044 olvasó 253 018 egységet használt a Központi Reference Könyvtárban.)

Az osztály 1953-ban 74 699 tájékoztatást adott (az egész könyvtár összesen 124 096-ot). Naponta kb. 45 telefon-referencet adnak. Évről évre nő az írásbeli tájékoztatások száma: 1951 — 11 452, 1952 — 15 038, 1953 — 16 185.

A Lenin Könyvtár kölcsönzőinek a száma 1953-ban 4439 volt. Intézménynek, tehát könyvtárközi kölcsönzés keretében 157 604 kötetet adtak ki. Az egyéni kölcsönzők száma 320, akik 8124 kötetet kölcsönöztek (nem számítva 1831 belső munkatárs 98 882 kötetét). Feltűnő, hogy egyrészt igen magas a könyvtárközi kölcsönzések száma (tehát

a Lenin Könyvtár nem zárkózik el állományának kölcsönzésétől), másrészt azonban igen alacsony az egyéni kölcsönzések száma, szinte elenyésző — kb. 6% — a könyvtárközi kölcsönzés adataihoz képest.

Állománygyarapítás és feldolgozás. 1954 január 1-én a könyvtár összállománya több mint 17 millió könyvtári egység.

A belföldi szerzeményezés mellett igen nagy gondot fordítottak a külföldi irodalom beszerzésére. 45 702 könyvet, 116 135 folyóiratszámot és 85 740 hírlapszámot vásároltak külföldről 1953-ban.

Jelentősen nőtt a könyvtár nemzetközi cseréje is. 1953-ban 79 új cserekapcsolatot létesítettek. Összesen 138 319 példányt kaptak cserébe (ebből könyv 29 047), s 113 000 példányt küldtek ki (ebből könyv 40 976).

Jelenleg 470 intézménnyel áll cserében a könyvtár, ebből 164 a népi demokráciákban, 80 az Amerikai Egyesült Államokban, 226 pedig más kapitalista államokban működik.

A saját állományt tükröző katalógusok továbbfejlesztése mellett folytatták az orosz könyvek központi címjegyzékének szerkesztését (1708—1947). 1955-ben elkészült az 1917—1947-es időszak katalógusa, melyben 445 000 cím szerepelt. A központi címjegyzék alapja a Szovjetunió négy nagykönyvtára: a Lenin Könyvtár, a Szaltikov—Scesdrin Könyvtár, az Akadémiai Könyvtár és az Összszövetségi Könyvkamara. Megkezdődött a cédulák sokszorosítása az 1917—1947-es anyag szakkatalógusa számára. Megindultak az előkészítő munkák a katalógus sajtó alá rendezésére.

1953-ban már kb. 200 000 cédulát tartalmazott a moszkvai nagykönyvtárak anyagát tükröző külföldi könyvek központi címjegyzéke.

Folytatták a külföldi periodikák központi címjegyzékének összeállítását (ugyancsak a moszkvai könyvtárak állománya alapján). Ebbe a katalógusba 55 210 folyóirat számot vettek fel 1953-ban.

Bibliográfiai és módszertani munka. A bibliográfiai munka tematikáját a XIX. Kongresszus és az újabb párt- és kormányhatározatok szabták meg. Több mezőgazdasági tárgyú röplap-bibliográfiát és ajánló jegyzéket állítottak össze. De politikai és műszaki tárgyú jegyzékeket is szerkesztettek. Több irodalmi, művészeti vonatkozású bibliográfia összeállításával is igyekezett az osztály a tömegkönyvtárak munkáját támogatni.

A tudományos módszertani munka terén a legfontosabb eredmény az új szovjet osztályozási rendszer kidolgozása volt.

1953-ban megjelent a könyvtárközi katalogizálási bizottság által összeállított címfelvételi szabályzat („*Edinüe pravila po opiszaniju proizvedinij peccati dlja nebol'sih bibliotek i bibliograficeszkih ukazatelej*”) és előkészítő munkák folytak a tudományos könyvtárak címfelvételi szabályzata második kiadásának sajtó alá rendezésében.

A *Módszertani Kabinet* legfontosabb feladata a falusi népművelési munka javításának előmozdítása, a falusi könyvtárak munkájának segítése. De feladata a Lenin Könyvtár tapasztalatainak általánosítása és propagálása is. A Kabinet égisze alatt jelent meg a Lenin Könyvtár történetének első kötete [„*Isztorija Goszudarszvennoj biblioteki SzSzSZR imeni V. I. Lenina*” (1862—1917).], a könyvtár 1950., 1951., 1952. évi jelentése, egy igen fontos kérdéssel foglalkozó cikkgyűjtemény (pl. az ajánló bibliográfiák szerkesztéséről, a könyvtár főállományáról stb.).

1953-ban jelent meg a Kabinet szerkesztésében a „*Biblioteki SzSzSZR*” bulletin első füzeté. 6 füzetet adtak ki a „*Bibliografija bibliotekovedenija*” bulletinből, mely a szovjet irodalomból 852 könyvet és folyóirataikat, valamint 550 hírlapcikket regisztrál. Figyelemmel kísérték a külföldi szakirodalmat is.

Ezeket az eredményeket látva, némi áttekintést kaphatunk a Lenin Könyvtár munkájáról. A legfontosabb tanulság talán az, hogy össze lehet egyeztetni — még hozzá eredményesen és magas színvonalon — a belső, saját könyvtári feladatok ellátását és az ország többi tudományos könyvtáraival kooperálva, az országos könyvtári feladatok teljesítését.

TÖRÖK BÁLINT

Louise—Noëlle Malclès : Cours de bibliographie. Genève—Lille, Droz-Giard 1954. 331 p.

MALCLÈS új könyve a bibliográfia tankönyve. Egyetemi hallgatók és könyvtárosi vizsgára készülők számára készült. Bevezető a bibliográfia elméletébe és egyben a legfontosabb és leggyakrabban használt bibliográfiai és tájékoztató művek ismertetése. E kettős feladat, melynek megoldására a Bibliothèque Nationale bibliográfiai osztályának vezetője vállalkozik, rendkívül bonyolult. A bibliográfia-elméleti kérdések tisztázása egymaga szerteágazó problémakör, melynek kibogozását Georg SCHNEIDER 1930-ban megjelent műve óta nyugati írók nem igen kísérelték meg. Maga MALCLÈS is érzi, hogy az elméleti kérdések egész sorának tisztázásával adósunk maradt. Meg kellene állapítani, hogy a bibliográfusok tevékenysége és a kutatómunka szükségletei között mi az összefüggés; minden egyes korszakra vonatkozóan meg kellene határozni a történelmi, gazdasági és egyéb tényezők egymásra hatását, amelyek a repertóriumok létrejöttének és sokszorosításának körülményeit meghatározzák; tárgyalni kellene a nemzetek szellemi áramlatainak kölcsönhatását.

Ezeket az egészen világosan körvonalazott problémákat ez a mű sem oldja meg. Nem teszi ezt lehetővé az elméleti bevezetés szűkreszabott terjedelme és a dialektikus materializmus vizsgáló módszereinek mellőzése. De sokkal világosabban, áttekinthetőbben tárgyalja a bibliográfia elvi kérdéseit, mint SCHNEIDER közkézen forgó műve. A bibliográfia tartalmi elemeinek ismertetése, a bibliográfia fogalmának meghatározása, a bibliográfiai tevékenységről adott történeti vázlat pontos elemzéseket tartalmaz.

Bennünket is állandóan érdeklő kérdéseket a legjobb francia hagyományok szellemében világosan és félreérthetetlenül válaszol meg. Ilyen kérdés, hogy tudományos tevékenység vagy pedig technika-e a bibliográfia készítése. Az adott válasz feltétlenül elfogadható és az egyedül helyes. Technikának tart minden címleíró „jelző” bibliográfiát, ezzel szemben szerinte minden analitikus, leíró vagy kritikai bibliográfia tudományos tevékenység eredménye.

Az elméleti problémafelvetés világossága mellett a tankönyv másik nagy érdeme a kettős feladat második részének, a bibliográfiáknak és tájékoztató műveknek világos, jól csoportosított összefoglalása.

Ez a tananyagszerű összefoglalás egy szempontból mindenestre elgondolkoztató számunkra is. Nálunk a könyvtárosképzésben résztülvők között szinte elharapódzott az a felfogás, hogy nincs értelme könyveimék megtanulásának. A tanulás a hallgatók tekintélyes részének véleménye szerint ily módon egy „telefonkönyv” bemagolásához hasonlít. Bizonyíték e tankönyv amellet, hogy hivatásukat komolyan vevő oktatók, — mint Louise MALCLÈS, — a nyugati országokban is megkövetelik a könyvtáros számára elengedhetetlen bibliográfiai ismereteket. Ezt bizonyítják a sokszor igen kitűnően összeállított ellenőrző kérdések is.

A világos elrendezés az egyes bibliográfiai, katalógusok, repertóriumok és egyéb tájékoztató művek történeti áttekintése, a világ tájékoztató centrumainak tevékenységét, szervezetét ismertető könnyen érthető magyarázat bizonyára jó tankönyvvé avatják a művet.

Mintha azonban néha szem elől tévesztené könyvének tankönyv jellegét. Az egyes tudományágak segédkönyveinek ismertetésénél, — nyilván a teljesség kedvéért, — mellőzi az egyes művek részletesebb elemzését és megelégszik a felsorolással. A tankönyv azonban nem lehet egy másodfokú bibliográfia rövidített kiadása, hiszen a kettő funkciója nem azonos. Amilyen fontos pl. egyes tudományos összefoglalások, a tudományág legfontosabb folyóiratainak a tankönyv keretében való ismertetése, ugyanúgy nem lehet mellőzni azok kritikáját, használhatóságuk mértékének meghatározását. Az annotálatlan címek elhagyása bizonyára nem csökkentette volna a tankönyv értékét.

A mű hiányosságai elsősorban polgári szemléletéből fakadnak. LENIN, MARX bibliográfiájának hiánya, a marxista—leninista irodalom bibliográfiai segédeszközeinek mellőzése a társadalomtudomány polgári művelői számára is hiányt jelentenek. A társadalomtudomány polgári művelői által is jól ismert és sokat használt és idézett DRAHN és STAMMHAMMER-féle bibliográfiák sem szerepelnek az ismertetett segédkönyvek között. A moszkvai Lenin Könyvtár bibliográfiai tevékenységét sem ismerteti a tankönyv.

Ezek a mű leglényegesebb hiányosságai. Azt, hogy elsősorban a francia segédkönyveket, összefoglalásokat ismerteti, nem érezzük hibának. A bibliográfiai munkának, — és ezt a magunk számára is levonhatjuk tanulságnak, — elsősorban a nemzeti irodalom sokrétű feltárására kell törekednie. Ezen a téren és a bibliográfiai ismeretek elmélyítése körül bizony még sok a tennivalónk. Ezért tanulságos olvasmány számunkra MALCLÈS könyve.

SZENTMIIHALYI JÁNOS

Magyar könyvtári szabványok gyűjteménye. („Könyvtári és könyvtári vonatkozású szabványok gyűjteménye”) Kiadja a Magyar Szabványügyi Hivatal. (Összeáll. BARTA Gábor.) Bp. 1954. 212 p., 5 mell. MNOSz szabványgyűjtemények. 3.

Igen hasznos szolgálatot tett a Szabványügyi Hivatal ez ízlésesen kiállított kis könyv közreadásával. A gyűjtemény azon könyvtári vonatkozással bíró szabványokat foglalja össze, amelyeket a Hivatal 1953 dec. 31-ig szabvánnyá nyilvánított. Ezek a következők: A könyvtári bélyegzés. — Cirillbetűs címek átírása könyvtári és dokumentációs célokra. — Könyvtári berendezés: kartotéktartó fiók és szekrény. — Könyvtári és dokumentációs címfelvételi lap. — Könyvtári és dokumentációs osztólap. — Könyvtári címleírási szabályok. — A betűrendbe sorolás szabályai. — Bibliográfiai hivatkozás. — Folyóiratcím-rövidítés. — Könyvek címlapja, belső elrendezése és kolofoinja. — Folyóiratok fedőlapja, belső elrendezése és tipográfiája.

Így együtt bemutatva lehet csak valójában látni, hogy mit köszönhet a magyar könyvtárügy a Szabványügyi Hivatalnak, amely állandósította az érdekelt könyvtárak és a legjobb szakemberek együttműködését és szabályzataival sok területen megvalósította a magyar könyvtárak egységes, azonos gyakorlatú munkáját egészen addig a fokig, ameddig az egységesítést a néha súlyos ballasztot jelentő „régí gyakorlat” egyáltalán lehetővé tette.

Ezek a szabványok a könyvtárügy sok fontos területére kiterjednek és szemléltetőleg tükröztetik könyvtárügyünk elméletének és gyakorlatának színvonalát is. A kötet legfontosabbnak látszó két darabja a címfelvételi és a besorolási szabvány. Az elsőnek jelentősége csak akkor mérhető le igazán, ha összehasonlítjuk azt a pár évvel előbb az OKK által kiadott katalogizálási szabályzat-tervezettel, amely pedig maga is nagy haladást jelentett régebbi könyvtári gyakorlatunkhoz képest, különösen a testületi szerző vonatkozásában. A szabvány az OKK-tervezeténél jóval szerencsésebb megoldást nyújt a kiadványtípusok világos megkülönböztetésével, az azokra vonatkozó szabályok

elhatárolásával és ennek megfelelően az egész szabályzatnak logikusabb, áttekinthetőbb felépítésével. Bátran szakít elavult formákkal, sőt néha dogmákkal is és mindenütt iparkodik utat nyitni újabb, haladottabb, frissebb megoldásoknak. Viszont helyesen vette át az említett tervezetből és bővítette ki jelentősen a rövidítéseket és mentette át — gyakran lényegesen átfogalmazva — a meghatározásokat. Természetesen sokat lehetne vitatkozni azon, hogy a jelenleginél bővebb és részletesebb szabvány, vagy ellenkezőleg: csak a legfontosabb néhány vezérelv rögzítése lenne-e a célravezetőbb eljárás. Kétségtelen, hogy tisztán elvi alapon ez utóbbi lenne a helyes. Ha azonban meggondoljuk, hogy ez a szabvány tulajdonképp szabályzatot helyettesít, amely feltétlenül hézagpótló és különösen a kisebb könyvtárak kezelői számára esetleg egyetlen vezérfonal, úgy inkább az első álláspontot tesszük magunkévá. S ezen az alapon szívesen vennénk, ha a szabvány egy-két vonatkozásban (pl. a periodikákat illetően) részletesebb lenne.

A másik kiemelkedő jelentőségű szabvány a betűrendbesorolásra vonatkozó. Nagyon alapos munka: logikusan felépített, jól áttekinthető és amellett, hogy teljes következetességgel viszi keresztül a mechanikus beosztás elvét, módot ad rendszeres csoportok alkotására is, tehát megfelelően rugalmas. Hibája azonban a szöveg nehéz stílusa és hogy az elején nagyon helyesen kimondott alapelv („a besorolási szabvány nem akar a címléírásba beleavatkozni és csak azt szabályozza, hogy a már elkészített és készen lévő cédulákat hogyan kell beosztani”) ellenére utolsó paragrafusaival mégis átnyúlik a címléírás területére, még pedig egyik rendelkezésében (címléírás a keresztnév, mint tárgyi vezérszó alatt, pl. *Karl Marx*) nagyon sok könyvtár és könyvtáros szerint elfogadhatatlanul túlzásba vitt mechanikus követelménnyel.

A két kiemelkedő szabvány mellett a könyvtárosok részére igen örvendetes a könyvek és folyóiratok címlapjának és belső elrendezésének szabályozása. Annak ellenére, hogy az ezekre vonatkozó szabványok látszólag a könyvkiadás és nyomdászat érdeklődési körébe esnek, messzemenőleg érintik a könyvtárosvilágot is, amelynek sok régi és új óhaját valósítják meg ezek a rendelkezések (szerzők keresztnevének, a könyvek eredeti címének feltüntetése, a folyóiratok címszegélye stb.). Tapasztalatból állítható, hogy e szabványok életbelépése óta a magyar könyvekkel és folyóiratokkal való munka lényegesen egyszerűbbé és gyorsabbá, de amellett tudományos szempontból pontosabbá és értékesebbé is vált. Kár, hogy a különlenyomatokra nincs olyan rendelkezés, amely a szerzők teljes nevének feltüntetését tenné kötelezővé, mert így egész sereg vezető folyóiratunk — nyilván a külföld utánzása céljából — vígan és vaskövetkezetességgel csonkítja meg a magyar szerzők keresztneveit, sőt — hogy a szegény könyvtárosokat félrevezessék, — a magyar Istvánokat, Jenőket stb. „St.”, „E.” és hasonló idegen nyelvű keresztnév kezdőbetű-formák mögé rejtik el.

Az ismertetett szabványgyűjtemény egészében tekintve értékes könyvtári tankönyvet pótol, amely egyik vagy másik szempontból minden könyvtáros számára nélkülözhetetlen. Könyvtáros-pedagógiai nézőpontból is jelentős eredmény tehát. Kíváncsok hogy annak az öt újabb könyvtárügyi szabványnak, amelynek kiadását e gyűjtemény előszava kilátásba helyezi, megjelenése után ez a szabványgyűjtemény második, bővített kiadásban is napvilágot lásson. Sőt: könyvtárügyünk fejlettségének dokumentálására érdemes lenne azt több nyelvre lefordítva is megjelentetni. Hiszen pl. az eddig említett szabványokért nézetünk szerint nem kellene szégyenkeznünk a külföld előtt, a könyvtári elnevezések és definíciók megjelenés alatt álló szabványa pedig tudunkkal teljesen úttörő vállalkozás. Azt persze reméljük, hogy az új magyar — és esetleg polyglot — kiadvány már sajtóhibák nélkül fog megjelenni, ami egy szabvány esetében nem csupán illendőség kérdése.

MORAVEK ENDRE

Hatályos könyvtárügyi szabályok gyűjteménye. Összeállította az Országos Széchényi Könyvtár jogi munkaközössége. Budapest, 1954. 299 p. (Soks.) 30,— Ft

Második kiadásban, nagyobb terjedelemben tette közzé a Széchényi Könyvtár a magyar könyvtárügyi szabályok gyűjteményét. Az első, 1951. évi kiadáshoz képest ezúttal csak a *hatályos* jogszabályok kerültek közlésre, a végrehajtásukra vonatkozó utasításokkal, szabályzatokkal együtt. Kimaradt a rokonterületek (könyvkiadás és kereskedelem, sajtó, sajtórendészet) könyvtári szempontból kisebb érdekű jogszabályanyaga is, viszont felvétellett a munkajogra és a könyvtári gazdálkodásra vonatkozó minden lényeges törvény és rendelet (így — tárgy szerinti csoportosításban — a Munka Törvénykönyve anyaga, a közszolgálati munkakörök könyvtári kulcsszám táblázata stb.). Ezzel a gyűjtemény *gyakorlati kézikönyvvé* vált, amely könyvtárvezetőt és könyvtárost egyaránt jól eligazít nemcsak szorosan vett igazgatási, munkaügyi és gazdálkodási, hanem a legfontosabb — szabályozott — könyvtártechnikai kérdésekben is.

A jogi szabályozás sok tekintetben a könyvtárpolitika tükré is. Szabálygyűjteményünk ebből a szemszögből hasznos *olvasmány* is a könyvtárosok számára. Megismerteti velük a különböző főhatóságokhoz tartozó könyvtárak és könyvtárhálózatok állapotát és soronlevő feladatait, különösképpen a népművelési könyvtárhálózat kifejlesztésére tett sikeres erőfeszítéseket; a jogszabályok egymásmelletti közlésével gondolatokat, egészséges kritikát ébreszthet és megmutathatja az útját az analógiás jogalkalmazásnak. Könyvtári vonatkozású jogszabályaink szövetében ma még sok az egyenetlenség (figyelemre méltó pl. az üzemi műszaki könyvtárak kérdéseinek ugyanazon évben öt tárca által külön-külön történt, nem mindenben egyező szabályozása 29—42, 55—58 p.) és sok a hiány is: számos fontos kérdés vár még egységes és átfogó jogi rendezésre. A készülő könyvtári törvény feladata lesz ez. A jogszabálygyűjtemény imént említett továbbképző és tájékoztató szerepe kapcsán jegyezzük meg, hogy sajnálatosan kevés a *nagykönyvtáraink* feladataira és szervezetére vonatkozólag közölt jogszabály; ezekről a kereső többnyire csak részletközléseket talál (mint például az Országos Széchényi Könyvtár feladatairól). Az összeállítók e ponton nehézségekbe ütköztek: az idevágó régi jogszabályok nagy része elavult, hatályosságuk vitás — az új, korszerű szervezeti szabályzatok legtöbbje készen van vagy készül, de ma még nem hatályos.

Az elfogyott első kiadáshoz hasonlóan a második kiadás sorsa is igazolni fogja a kezdeményezést: azt, hogy a könyvtárosok növekvő taborának ilyenfajta segédkönyvre szüksége van. Reméljük, hogy a könyvtárjogi munkaközösség továbbra is vállalja a gyűjtés és közreadás szerepét.

P. Gy.

Könyvtári Tájékoztató

Két éven át a magyar könyvtárosok által jólismert *Bibliotekar'* (*A Könyvtáros*) látta el azt a fontos feladatot, hogy a szovjet könyvtárosok elméleti és gyakorlati eredményeiről tájékoztatott bennünket.

Ma már azonban könyvtári életünk egyre sokrétűbb feladatai parancsolóan szükségessé tették, hogy szakmai tájékozódásunkat fokozzuk, és továbbfejlődésünk lehetőségeit maximálisan kihasználjuk. Ennek a szükségnek kielégítése céljából indult meg a *Könyvtári Tájékoztató* (Külföldi Lapszemle), amely már nemcsak a *Bibliotekar'*-ból, hanem olyan értékes szovjet könyvtártudományi folyóiratból is közöl cikkeket, mint a *Szovjetszkaja Bibliografija*.

Ezenkívül a lap szerkesztősege könyvtárosaink régi igényét is kielégíti: jó változtatásban, anyanyelvünkön olvashatjuk a népi demokráciák könyvtártudományi szaklapjaiban megjelent cikkeket. Ez utóbbi kezdeményezés azért is értékes számunkra,

mert a népi demokráciák könyvtárügyének problematikája és megoldási javaslataik éppoly közel állnak hozzánk, mint a fejlettebb szovjet könyvtárügyé. Különösen a műszaki könyvtárosok tanulhatnak sokat a lengyel és cseh könyvtárosoktól.

Az első szám közli TESZLENKO elvtárs tanulmányát az új szovjet osztályozás tervezetéről. Ezt a közleményt az MSZT Könyvtártudományi Szakosztályának ankétján könyvtárosaink nagy érdeklődéssel vitatták meg.

Tanulságos ORLIK Roman cikke a lodzi Egyetemi Könyvtár épületéről. Könyvtár-építészeti szempontból korszerű újítást alkalmaztak a könyvtár tervezői: két nagy olvasótermet irányoztak elő az olvasók számára. A társadalomtudományokkal és a természettudományokkal foglalkozó olvasók különválasztása lehetőséget ad a könyvtárosoknak arra, hogy olvasóikat szakszerűbben, gyorsabban elláthassák. Az egyéni kutatószobák, a zeneszoba és sok technikai ötlet alkalmazása arról tanúskodik, hogy a lengyel nép állama nemcsak kényelmet, nyugodt munkát, hanem valósággal kulturális otthonot biztosít e könyvtárban Lodz város lakói számára.

KLIKA cikke a szakszervezeti üzemi könyvtárak munkatervéről olyan értékes, hogy minden üzemi könyvtárosunknak ismernie kell. Népszerűsítésére gondolni kellene!

LAZAREANU Barbu „*Tiz év eredményei*” címmel a népi demokratikus Románia könyvtárügyének fejlődéséről közöl áttekintést. IMLER és SUCHY cikkei pedig érdekes ötleteket tartalmaznak a könyvtártörténeti adatok gyűjtésével és a módszertani munkával kapcsolatban.

MERI Sirkka-Liisa olyan kérdéstről ír, amely a könyvtárosokat mind szakmailag, mind emberileg egyaránt érdekli. Nevezetesen: a finn városi könyvtárak fokozatosan megoldották a kórházak könyvtári hálózatának kifejlesztését. A szerző számos beteg példáján igazolja, hogy a „könyvekkel való gyógyítás” eredményesen segíti az orvosok munkáját, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá teszi a betegeket, és összeköti őket az „egészségesek világával”.

A cikkek után a *Könyvtári Tájékoztató* jegyzéket közöl a megjelent új könyvtártudományi művekről. Helyes volna, ha a címleírást kiegészítené a szerkesztőség egy fontos adattal: e külföldi könyveket melyik könyvtárban kaphatja meg az érdeklődő?

Befejezésül: köszönet az Országos Széchényi Könyvtárnak és a Magyar—Szovjet Társaság Könyvtártudományi Szakosztályának az értékes kezdeményezésért, amely lehetővé teszi számunkra, hogy a Szovjetunió, a népi demokráciák könyvtárosainak, sőt haladó nyugati könyvtárosok tapasztalataival gazdagítsuk tudásunkat és szakszerűbbé tegyük munkánkat.

FREY TAMÁSNÉ

